HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עינו בכוסו. לוהב שכרות: **כל העולם דומה עליו למישור.** ממון לחרים דומה לו היתר: **ישיחנה לאחרים.** שמא ישיאוהו עלה: (ו) **דאגה.** פחד שדואג על הפסד שוס דבר פן יבואהו: **יורד עמו לחייו.** בכל דבר שהוא יכול להקניטו ולהפסידו הוא יורד: **עריות.** עינו בכוסו (ח) עריות כולן דומות עליו כמישור וחד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל העולם כולו דומה עליו כמישור (ט) [1]דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר (י) ישיחנה לאחרים [2]ונחש עפר לחמו ר' אמי ורבי אסי חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר תניא אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מקניט את חבירו יורד עמו לחייו אבל הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו קלל את כנען אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה קלל את האשה הכל רצין אחריה קלל את האדמה הכל ניזונין הימנה [3]זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם ולמאן דאמר עריות הא כתיב נאכל (כ) לישנא מעליא נקט דכתיב [4]אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר דגים מאי חנם דהוו מייתין להו מהפקירא (ל) דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מזמין להם בתוך המים דגים קטנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל עריות לא פריצי בהו היינו דכתב [5]גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד עריות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב [6]וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו (מ) [8]על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי [3]את הקשואים ואת האבטיחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן (נ) [7](והמן) כזרע גד לבן (וטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרגלית (ס) (תניא נמי הכי) גד שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים (ע) גד שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גד שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלבין עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה (פ) לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה (צ) לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהוא סרח עליה כתיב [8]וברדת הטל על המחנה לילה [ירד המן עליו] וכתיב [9]ויצא העם ולקטו וכתיב [10]שטו העם ולקטו הא כיצד צדיקים ירד על פתח בתיהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטו ולקטו כתיב לחם וכתיב עוגות וכתיב וטחנו הא כיצד צדיקים לחם בינונים עוגות רשעים טחנו בריחים או דכו במדוכה א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה ובשלו בפרור א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה [11]והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן (ק) [12]והנשיאים הביאו את אבני השהם תנא נשיאים ממש וכן הוא אומר [13]נשיאים ורוח וגשם אין [10]והיה טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו (ר) מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים א"ד לשד ממש מה שד זה מתהפך לכמה גוונין אף המן מתהפך לכמה טעמים [14]ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן לחם

שגם הוא עגול: **שמלבין עונותיהן.** מתוך שהיו דוחגים שמא לא ירד מן למחר היו משעבדים לבם למקום: (ו) **אם בן תשעה וכו'.** לפי שנאמר (שמות טז) וימודו בעומר בין שליקטו הרבה בין שליקטו מעט מולא עומר לגולגולת ואם נמלא יתר בבית הראשון בידוע שבן תשעה לראשון הוא ואם בבית האחרון בידוע שבן האחרון הוא: **הוא סרח עלי.** ותובעתו כתובתה: **ירד המן עליו.** אלמא בתוך המחנה יורד וכתב וילא העם ולקטו יליאה מחוץ למחנה משמע וכתיב שטו משמע למקום רחוק כמו משוט בארץ (איוב ח): **לחם.** משמע אפוי: **עוגות.** משמע קודם אפייה: **הכשיטי נשים.** בשמים שהן דוכות במדוכה ומתקשטות בהן להיות ריחן ערב לבעליהן: **ציקי קדירה.** תבלין לתבשיל ערב ומבושם: **שידו להן אבנים טובות.** הביאו נדבה ממה שמולאין בבקר בבקר כשיולאין ללקוט את המן שנאמר וילקטו אותו בבקר בבקר: **נשיאים ממש.** ענייס היו: **שד זה תינוק מולא בו כל מיני טעמים.** שהאם אוכלת: לחם

דסמ"ל לתלמודא הא דכתיב להנו הכרב המתהפכת שדרש"ל שהם מתהפכין פעמים אנשים פעמים נשים פעמים רוחות כו' לאו אמלאכי עליון לאודיה קאי אלא אף השדים שהם נקראים כרובים במקום זה נמי קאי שהם מתהפכין לכמה גוונין כו': (ו) רש"י ד"ה דאגה ל"ל קודם ד"ה ישחנה: (ז) ד"ה אם בן תשעה כו' ואם נמלא עומר בבית הראשון בידוע שבן שבעה לאחרון הוא הס"ד ומה"ד שמלבין וכו' למקום הס"ד ואמ"כ מה"ד היא סרחה עלי. והרווחתי כתובתה הס"ד ואמ"כ מה"ד הוא סרח עלי וכו':

מסורת הש"ס

(ח) סוטה מב: [סנהדרין ק:], (ט) [פי' כדי שיבקשו עליו רחמים. עיון ערך שם ון], (י) [יבמות יח: וש"נ] כתובות יג. סה:, (כ) סוטה יח:, (ל) שבת קנ, ו) ל"ל והוא, ו) [ל"ל תנו רבנן כ"ל בע"י], (מ) מכילתא פ' בשלח, (נ) [בהעלותך יח מ],

לעזי רש"י

אליינדר"י [אליינדר"א]. כוסבר.

מוסף רש"י

לישנא מעליא נקט. שמלוה ולרן נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). **על עסקי משפחותיו.** שנאסר להם קרובות (שבת קל.).

רבינו חננאל

ואסיקנא ירד להן לישראל תכשיטי נשים וציקי קדירה ואבנים טובות ומרגליות עם המן.

תוס' ישנים

[עולה לגג מזונותיו עמו. יש לומר בנהאשים רבה [פ"ב, ה] שהיו אוכל עד שמגיע לגיל של קרקע בתולה ואוכל. אי בן תשעה לראשון כו'. ועדיין לא גזרו שלריכות להמתין ג' חדשים משום הבחנה כי לא הולרכו עדיין שהמן בודקן].

הגהות הב"ח

(ח) גמרא עינו בכוסו כל העריות כולן דומות: (ב) שם ח"ל משה דינו לבוקר משפט וכן לקמן: (ג) שם אמר להם משה דינו לבוקר משפט למחר (אם נמלא עומרה וכו' שהוא סרח עליה) תא"מ וי"ב ס"ל אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהוא סרח עליה נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהיא סרחה עליו: (ד) שם אנשים טובות ומרגליות עם המן שנאמר והבשיאים הביאו: (ה) שם כטעם לשד השמן אמר ר' אנהו אל תקרא לשד אלא שד מה שד זה מתהפך לכמה גוונים אף המן מתהפך לכמה טעמים איכא דאמרי לשד זה לד מה לד זה מיוק טועם בה וכו' מולאין בו כמה טעמים ויאמר משה בתת כו' כל"ל ועל מיכת לכמה גוונין נ"ב גרלה

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פכ"ב מהלכות מיאורי ביאה הלכה יח]:

תורה אור השלם

1. דְּאָגָה בְלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה וְדָבָר טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּה: משלי יב כה
2. וְאֵב וְשָׁלָה יִרְעוּ כְּאֶחָד וְאֲרִיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל תֶּבֶן וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמוֹ לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי אָמַר יְיָ: ישעיהו סה כה
3. זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֶת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת הֶחָצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים: במדבר יא ה
4. כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת אָכְלָה וּמָחְתָה פִיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן: משלי ל כ
5. גַּן נָעוּל אֲחֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם: שיר השירים ד יב
6. וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ לֶפֶתַח אָהֳלוֹ וַיִּחַר אַף יְיָ מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רָע: במדבר יא י
7. וַיִּקְרְאוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בְּדֶבֶשׁ: שמות טז לא
8. וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יֵרֶד הַמָּן עָלָיו: במדבר יא ט
9. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: שמות טז ד
10. שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן: במדבר יא ח
11. וַיִּקְרְבוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִמְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר: שמות לו ג
12. וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לְאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן: שמות לה כז
13. נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר: משלי כה יד
14. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת יְיָ לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבֹּעַ בִּשְׁמֹעַ יְיָ אֶת תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מַלִּינִם עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא עָלֵינוּ תְּלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל יְיָ: שמות טז ח